

Jaarverslag 1997

Bestuur

Dit jaar onderging de samenstelling van het bestuur geen wijzigingen. Op 1 januari 1998 bestond het derhalve onveranderd uit drs F.C. Berkenvelder (voorzitter), drs F.D. Zeiler (secretaris), jhr A.J. Gevers (penningmeester), mevrouw drs M.H. Breitbarth-van der Stok, mevrouw drs E.M. Kalsbeek-barones Schimmelpenninck van der Oije, jhr drs J. van Lidth de Jeude, prof. dr F. van der Pol, mr E.W. Roessingh, mevrouw mr dr F.A.J. van der Ven en mr drs R.G. Welten.

De redactiecommissie van de *Overijsselse Historische Bijdragen* bestond op diezelfde datum uit dr M.A.M. Franken (voorzitter), A.J. Mensema (secretaris), mr E.D. Eijken, drs C. Gietman, mevrouw M.A.W. Mengelberg-van Haeren, dr H. Peeters, dr F.W. Schmidt, mevrouw drs E.T. Suir en drs A.L.A. Wevers. De heer Eijken woonde namens de redactie de bestuursvergaderingen bij.

Het bestuur vergaderde vijfmaal, nl. op 21 februari 1997 in het Stedelijk Museum Zwolle en op 18 april, 6 juni, 5 september en 28 november in het stadhuis te Deventer. Aansluitend aan de vergadering van 21 februari vond een gesprek plaats met directie en bestuur van het Stedelijk Museum, terwijl die van 18 april gedeeltelijk werd besteed aan het jaarlijkse beraad met een delegatie van de redactiecommissie.

Financiën

De rekening over 1996 kon worden afgesloten met een batig saldo van ruim f 6400. Ook ditmaal waren de inkomsten uit contributies en donaties ongeveer voldoende om de kosten van de bundel (ruim f 20.000) te dekken. De overblijvende middelen konden aan de reserve, met name het publicatiefonds, worden toegevoegd.

Het beeld over 1997 zal vermoedelijk weinig van dat over 1996 verschillen.

Leden

Ter kennis van het bestuur kwam in 1997 het overlijden van de heren R. van Beek te Zwolle, P.J. Meij te Velp en H. Pyttersen te Zwolle, alsmede de dames Z. Eikenaar te Zwolle, C.D. Fehrmann-Pastoor te Kampen en A.G. Kamperman-Olthof te Hellendoorn.

Twintig leden, huisgenoot- en instellingsleden inbegrepen, beëindigden hun lidmaatschap of moesten om administratieve redenen van de ledenlijst worden afgevoerd.

Als nieuw lid konden worden genoteerd: B. Droste te Diepenveen, H. Peeters te Deventer, A.F. Stroink te Haren en J.J.M. Tolboom te Malden.

De nieuwe opzet van de ledenadministratie functioneerde goed, maar bleek nog niet volmaakt. De integratie van de bestanden van ruilabonnementen en instellingen, die hun bundel via een boekhandel als tussenpersoon ontvangen, verliep nog moeizaam.

Een bestuursvoorstel tot invoering van een 'geassocieerd lidmaatschap' stuitte in de algemene ledenvergadering op bezwaren van technische aard en werd daarom teruggenomen. Deze ook in andere verenigingen met succes ingevoerde lidmaatschap zou moeten openstaan voor leden van bij de VORG aangesloten organisaties, die op de hoogte willen blijven van de verenigingsactiviteiten maar geen prijs stellen op toezending van de bundel. Een hernieuwd voorstel met een eenduidiger formulering zal in 1998 ter tafel komen.

Excursie

De zomerexcursie vond ditmaal plaats op zaterdag 14 juni 1997 en voerde 22 leden naar de hoofdstad van de Graafschap, Zutphen. Zij werden ontvangen in het Stadsarchief, waar archivaris M.R. Hermans een tweetal presentaties hield. Allereerst belichtte hij de middeleeuwse stad en zijn bouwhistorische aspecten, en vervolgens werd de monumentenzorg in Zutphen onder de loep genomen. De lunch werd gebruikt in het fraaie restaurant 'Des Graven Hof'. Daarna volgde een rondleiding door de stad onder leiding van archiefmedewerkster A.C.J. Hage-de Lange.

Ofschoon het programma zeer boeiend was en de deelnemers zich unaniem enthousiast betoonden, was hun aantal voor het derde achtereenvolgende jaar feitelijk te gering in verhouding tot de inspanningen die de excursiecommissie zich getroost. Dit noopte het bestuur ertoe zich te beraden op een andere opzet van de zomerexcursie, waarbij samenwerking zal worden gezocht met zusterorganisaties.

Eerste 'Stichtendag'

In navolging van de al langer bestaande 'Gelredag' in het aanpalende gewest werd op 20 september 1997 de eerste 'Stichtendag' georganiseerd. Oogmerk van dit evenement, dat eens in de drie jaar zou moeten plaatsvinden, is het benadrukken van de historische band tussen de provincies die van de 10de tot de 16de eeuw deel uitmaakten van het Neder- en Oversticht: Utrecht, Overijssel, Drente en de stad Groningen. De dag vond plaats in de Deventer en werd georganiseerd door de VORG in nauwe samenwerking met 'Stad en Lande' Groningen, de vereniging 'Oud Utrecht' en de vereniging 'Oud Deventer'.

De officiële opening in de Grote of Lebuïnuskerk werd verricht door J. Kristen, gedeputeerde van Overijssel. Daarna volgde in dezelfde stemmingsvolle en in meer dan één opzicht historische ruimte een drietal lezingen waarin de rol van de landsheer, de bisschop van Utrecht, centraal stond. Prof. C. Dekker belichtte de bisschop in het Nedersticht, mr E.D. Eijken ging in op de verhouding tussen landsheer en Oversticht en mw drs E.T. Suir, archivaris van Deventer, sloot af met een boeiend betoog over de wisselvalligheden in de verhouding tussen de prelaat en 'zijn' stad in het Oversticht. Na de lunch werden de deelnemers (ruim 100 in totaal) in drie groepen rondgeleid onder de deskundige leiding van een drietal gidsen van 'Oud Deventer'. De tocht voerde langs een aantal historische locaties, waaronder de Stads- of Athenaeumbibliotheek, het Gemeentearchief en Museum De Waag.

Ondanks een aantal problemen van organisatorische aard was de dag voor de

samenwerkende instellingen en de deelnemers een succes, zodat het initiatief zeker voor herhaling vatbaar lijkt. De lezingen van die ochtend zullen in een afzonderlijk boekje worden gepubliceerd. De dag werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Anjerfonds Overijssel en de gemeente Deventer.

Algemene ledenvergadering

De wintervergadering vond plaats op zaterdag 15 november 1997 in het vernieuwde Stedelijk Museum te Zwolle. Ruim 50 leden gaven acte de présence. Na afhandeling van het huishoudelijk gedeelte vond de uitreiking plaats van de Bijsterbosprijs. Deze eenmaal in de drie jaar uitgereikte aanmoedigingsprijs was dit keer toegekend aan H.E. Niemeijer te Amersfoort voor zijn artikel 'Reformatie en volkscultuur in het achterland van Deventer 1597-1633' in de bundel van 1994.

Vervolgens gaf dr C.L. Verkerk te Amsterdam zijn visie op de oudste geschiedenis van Kampen in een uitermate boeiend betoog, waarin hij en passant ook een oplossing aanreikte voor het ontstaan van de (valse) 'Kroniek van Vloet'. Ter afsluiting van de ochtendsessie werd het 112de stuk van de *Overijsselse Historische Bijdragen* gepresenteerd, dat in een geheel nieuw jasje was gestoken.

Na de lunch moest enigszins worden geïmproviseerd, aangezien prof. dr H. Lademacher uit Munster, die een inleiding had zullen houden over de Westfaalse Vrede van 1648, op het laatste moment verstek liet gaan. In plaats daarvan spraken voorzitter Berkenvelder en secretaris Zeiler nog eens de tekst uit

Frans Berkenvelder reikt als voorzitter van de VORG de Bijsterbosprijs uit aan dr. H.E. Niemeijer op 15 november 1997

van de korte lezingen, die zij eerder die week in het stadhuis in Zwolle hadden gehouden, handeldend over het culturele leven in deze stad (resp. tot 1650 en omstreeks 1800). Daarna volgde een rondleiding door het oude en nieuwe museum en de beide tentoonstellingen, die ter gelegenheid van de heropening waren ingericht.

Collecties

Op 20 september 1997 werd het vernieuwde *Stedelijk Museum Zwolle* (vooreen Provinciaal Overijssels Museum) officieel geopend. Het bestuur was daarbij vertegenwoordigd, daar immers nog altijd 40% van de collectie eigendom is van de Vereeniging. Met de directie van het museum is de afspraak gemaakt, dat dit bruikleen in het vervolg in de expositie nadrukkelijk zal worden vermeld.

Op een verzoek om teruggave van het missaal van Johan van de Zande aan de oorspronkelijke eigenaar, de Ridderlijke Orde van het Duitse Huis te Utrecht, werd afwijzend beschikt. Het handschrift staat in de wetenschappelijke literatuur bekend als berustend in Zwolle en de omstandigheden waarin het bewaard wordt zijn dermate gunstig, dat overbrenging naar een kluis elders in het land ook in conservatorisch opzicht geen wezenlijke verbetering zou brengen.

De tweede fase van de restauratie van de *boekencollectie* van de Vereeniging in de Stads- of Athenaeumbibliotheek te Deventer kon in het verslagjaar ter hand worden genomen en wel dankzij een tweede bijdrage van f 12.500 van het Anjerfonds Overijssel. De werkzaamheden werden opnieuw uitgevoerd door de heer J.P.J. Clerx van Restauratie-Atelier Helmond in nauw overleg met mevrouw dr C.H.C.M. Kok van de bibliotheek. Op de subsidie-aanvraag bij de Mondriaan Stichting werd na bijna twee jaar wachten bij brief van 21 februari 1997 afwijzend beschikt. Een beroep daartegen bleek niet mogelijk. Daarmee verviel ook de kans op een bijdrage van de kant van de provincie Overijssel. Onduidelijkheid in het rijkssubsidiebeleid op het gebied van papierrestauratie lijkt hoofdoorzaak van deze teleurstellende ontwikkeling. Nieuw beleid, speciaal ten behoeve van de wetenschappelijke bibliotheken, verkeert nog in een beginsfase.

De ordening en beschrijving van de *restcollectie archivalia*, die berust in het Rijksarchief in Overijssel, vond gestaag voortgang. Naar verwachting zal het werk door de bewerkster A.J. Mensema in de loop van 1998 worden voltooid.

Een bijzonder bezit van de Vereeniging is de *gedenksteen voor Thomas a Kempis*, die in 1908 is geplaatst op de Agnietenberg bij Zwolle. Op het verzoek van de Stichting Thomas a Kempis om dit bescheiden monument te verplaatsen naar de algemene begraafplaats Bergklooster werd welwillend gereageerd. Deze stichting zou graag zien dat bij de herdenking van de stichting van het klooster (1398-1998) de steen ook op de exacte plaats van Thomas' verblijf te zien zou zijn. Het bestuur van de VORG heeft echter nadrukkelijk verklaard voor deze (tweede) verplaatsing geen middelen ter beschikking te kunnen stellen. De gemeente Zwolle, die het monument in onderhoud heeft, is bereid in de kosten bij te dragen.

Publicaties en samenwerking

Het 112de stuk van de *Overijsselse Historische Bijdragen* werd zoals vermeld op de wintervergadering van 15 november 1997 gepresenteerd. Uiterlijk had deze nieuwe editie grote veranderingen ondergaan, naar het ontwerp van M.M. Franken-Rios. Inhoudelijk bevatte de bundel naast de gebruikelijke artikelen, de Archeologische Kroniek en het jaarverslag opnieuw een drietal korte boekbesprekingen onder de kop 'Literatuursignalement'. Bovendien ging hoofdredacteur M.A.M. Franken in discussie met J.C. Streng over de door de laatste in het 111de stuk beschreven Zwolse Patriottenbeweging. Helaas moest wederom worden geopend met een 'In memoriam', ditmaal voor R. van Beek, de erudiete amateur-archeoloog te Zwolle die gedurende twee termijnen lid van het bestuur is geweest en vele bijdragen aan de publicaties van de VORG heeft geleverd.

In overleg met het bestuur werd een redactiestatuut opgesteld, waarin zowel de (inhoudelijke) onafhankelijkheid van de redactie als de (financiële) verantwoordelijkheid van het bestuur wordt gegarandeerd. Met de firma Waanders, die sinds jaar en dag zorgdraagt voor het drukken van de bundel, werd overeengekomen dat de VORG met ingang van 1998 enig uitgever wordt en dat de distributie van de OHB geheel en al via de Vereniging zal gaan lopen. Dit laatste zal de overzichtelijkheid van het totale abonnementenbestand ten goede komen, inclusief de instellings-, boekhandels- en ruilabonnementen.

Aan het nagelaten manuscript van de *Bibliografie 1935-1950* van J.C.H. de Groot werd gestaag verder gewerkt. Het boek zal naar verwachting in 1998 kunnen verschijnen. De derde druk van het standaardwerk *De havezaten van Salland en hun bewoners* van A.J. Gevers en A.J. Mensema kwam in het verslagjaar (nog niet?) gereed. De besprekingen met verwante Overijsselse instellingen en organisaties over uitgifte van een gezamenlijke publicatiereeks onder de titel *Nieuwe Overijsselse Reeks* kwamen door drukke werkzaamheden van het bestuur op een laag pitje te staan. Wel werden voorbereidingen getroffen voor een geheel nieuwe *Geschiedenis van Overijssel* die het handboek uit 1970 moet vervangen. Deze vinden plaats in samenspraak met de IJsselacademie, het Van Deirse-Instituut en het Rijksarchief. Met dezelfde partners, aangevuld met een vertegenwoordiging van het Gemeentearchief Zwolle, wordt een *Studiedag stads- en dorpsgeschiedenis* voorbereid. In provinciaal verband heeft de samenwerking binnen het 'Historisch Beraad' een sterke verbetering ondergaan. Er wordt meer samengewerkt en er worden concreter doelen nagestreefd.

Wat betreft de contacten met zusterorganisaties moet tenslotte de viering worden vermeld van het 100-jarig bestaan van de vereniging 'Gelre' op 26 november 1997 te Arnhem. Namens de VORG was bestuurslid Kalsbeek die middag vertegenwoordigd.